

Nepodpisani se depozi na tiskaju.
Pripremljana je prava tiskaju po 5
čvrstak redak. Oglasi od 8 redak-
tak stope 60 ar., za svaki redak
više 5 nč.; ili u sljedeću opetovanju
za pogodbe sa upravom. Novci se
Aždu poštarskom napuštanju (ad-
sogno postale) na administraciju
"Naša Sloga". Ime, prezime i naziv
postaški posluži valja točno označiti.

Komu list nedodjele na vremenu,
sakto je javni odpravnica u otvo-
renem pismu, za koje se ne plaća
postašarne, ako se izvana napiše:
"Reklamacija".

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

"Sloga rastu male stvari, a neologa sve pokvari". Nar. Pov.

Istarski sabor god. 1890.

VII. sjednica dne 8. novembra 1890.

(Konec VII. sjednice).

Dr. Cleve, kao izvestitelj zemaljskoga odbora, o predmetu, veli, da je u zakonskoj osnovi za Opštiju bilo rečeno: "porazumiv se unaprijeđen i da se to smatralo, kao da bi bio uzajamni sporazumak. Zemaljski odbor se ovjedočio, da namjestništvo nije stvar tako uvelo, premda je prije i ono rabilo riječ: "uzajamni sporazumak". Ono je naime u pravilniku za Opštiju metnuo riječ: "saslušav zemaljski odbor" te tim pokazalo, da se igra sa zemaljskim odborom, odnosno i sa sabrom.

Vladin zastupnik čita spomenuti odpis namjestništva, po kojem ima namjestništvo viši nadzor nad zdravstvenim stanjem u pokrajini, a po tom i nad lječišćima. Kad bi se poprimile riječi — što ih predstavlja zemaljski odbor — bilo bi to protuzakonito, jer bi zemaljski odbor uzeo na se njeki dio vlasti, koja mu ne-pripada. S toga zagovara riječ: "saslušav zemaljski odbor".

Odbornik Cleve opaža, da se zada ne radi o pravilniku, te preporuča saboru, da poprimi zakonsku osnovu kako je predložena.

Izvestitelj dr. Fragiacomo izjavljuje, da se komisija nije bavila rečenim odpisom namjestništva, jer nije ornovan u zakonu. Čita zatim stava spada u zdravstveno stanje, nad kojim nema nadzor namjestništvo i uenalaži u njem, da bi i lječilišće u to spadala.

Pošto se je prešlo na podrobnu razpravu, na § 1. želi dr. Volaric, da bi se poprimilo riječi kako hoće namjestništvo, jer u protivnom slučaju neće biti osnova potvrđenja, te će se tim enoma grada skoditi. Predlaže takoder, da bi se osnova protegnula i na Veliki Lošinj.

U istom emisu zagovara § 1. kako to hoće vlasti u dr. Dukic ječe takoder čuti od zastupnika vlade, dali će ona predložiti ovo osnovu na potvrdu, ako se ne primi očjek izpravak.

Dr. Leginja pita predsjednika, za-što nije ova osnova prevedena i na hrvatski jezik.

Izvestitelj dr. Fragiacomo veli, da nepozna slavenskoga jezika, te da nezna šta su zastupnici manjine govorili, nego čini mu se, da pogradijo što zele, pošto su više puta izrekli im Veliki Lošinj, te sudi, da bi htjeli, da se zakon protegnje i na taj grad. On je proti tomu, jer građani Velikošinjski nisu za to molili. Ova zakonska osnova bijaće primljena i na trećem čitanju kada ju je predložio zemaljski odbor — odnosno političko - gospodarski odbor.

* * *

VIII. sjednica dne 10. novembra.

Prištati predsjednik vitez M. Cam-
pitelli, vladin zastupnik vitez Elu-chegg i
26. zastupnika — galerija dobro posjetio.

Zapisnik profle sjednice odobruje se bez prigovora. Predsjednik javlja predlog dr. Cleve za gradnju noke ceste na Barbančini, što se isruča zemaljskomu odboru.

Dr. Volaric čita sledeću interpe-
laciiju:

Upit na c. kr. visoku vladu.

Umirovljeni svećenik iz Vrtonika Mate Fugošić, koji je umro 23. maja 1881., ostavio je 3—4 hiljade forinti, posudjenih većinom privatnim osobama, u svrhu, da se taj novac najdolje u dve do tri godine utjera i otvori glavnica za obiteljsku podrpu djkama.

Ovratitelj oporce, budući nesposoban, bude posje dogoga dopisivanja odlukom c. kr. namjestništva u Tratu od 19. marta 1886. br. 3974 listu svakoga upličanja u upravi i ualoženo je finansijskoj prokuriji, da

uzme na se avu brigu, uredi račane za vlastite miti o izvrtotri zakladi. Međutim raspala stvar i umro je vršitelj oporce još decembra godine 1887., a do danas se nevidi, da bi zaklada uređena bila.

Baltinici pokojnika su većkrat potužili na ravne oblasti, osobito jedan djak sreća bez otca i majke i član oporadite-jeve obitelji, koji je isao na nauke radnjuju na pudporu, pa kad tamo letos evravajući većinu unuke, bez da bi mu sa ove gimnazijom ostalo, iako je bio u strane koja pripomocu došla i bjež da bi još i danas zaklada učivovala bila.

Obzirom na sve to, slobodni smo po-
staviti na visoku c. kr. vlasti upit:

1. Zašto, gdje i kako je stvar raspala o zakladi podpora za djkake iz obitelji Fogušić?

2. Ili višoka vlasta pripravila narediti shodna, da se spomenuta zaklada čim prije uđi i izvrtotri?

Dr. Fran Volaric — Dinko Seršić — Matko Mandić — Frano Flego — Dr. Leginja — Dr. Stanger.

Zastupnik Flego čita ovu interpe-
laciiju:

Izakom priobčenim občinskomu gla-
tarstvu u Buzetu od slavnoga zemaljskoga
oðbora sa odlukom 8. marta 1889. br. 117.
razabire se, da je slavni zemaljski oðbor
jedan godine 1876. Adolfa Clariću, bivemu
občinskomu načelniku — u vremenu kad
nije bio načelnik — prigodom diobe občins-
kih zemljišta na Vrhu da svetu od 920 for.
91 1/4 novč. za njegove pristojbe, kao pre-
duja i uz povratak itd. — koliko se misli
— na teret one občine.

Slavni zemaljski oðbor u svrhu, da
mu se povrati spomenuti predajan, na-
metnuo je službeno godine 1889. porezni
namet 15% cijelo mjestnoj občini Buzetskoj,
koja nije nikada znala za taj pre-
dajan, jer njen toga nije nikad zemaljski
oðbor — barem sadržavaju občinskoj upravi
— da do znanja iši javio.

Radi toga podpisani uslobadaju se

postaviti slavnom zemaljskomu oðboru

sledeću upit:

1. Na temelju kojih zahtijera i za

kojih potrebe je bio poslat g. Adolf Clarić
u Vrhovsku občino prigodom diobe

dobara one občine?

2. Na temelju kojega zakona i kako
opravda slavni zemaljski oðbor teži
postupak, da je naime, bez da je občina
bar sadarja uprava o tom dugu što znala
i bez da ju je ikad o tom obavijestio, po-
stavio godine 1889. cijeli mjestnoj občini
Buzetskoj namet 15% ne porez, da si po-
vratiti spomenuti svetu preduđeljenu od
zemaljskog zaklade Vrhovskoj občini?

Porrč, 10. novembra 1890.

Flego — M. Mandić — Dr. Dukic — Dr.
Volaric — D. Seršić — Dr. Stanger —
Dr. Leginja.

Odbornik dr. Gambini odgovara,

da zemaljski oðbor neće odgovoriti na ovu
interpelaciju, pošto je pisana hrvatski i
neime prevoda talijanskoga.

Prelazeč na dnevni red dr. Tamara
izvješće o predlogu svogem i dr. Stanger-
a za otvorenoj gimnaziji talijanske

odnosno hrvatske u Pazinu ili paralel-
talijanskih odnosno hrvatskih na njemackoj
gimnaziji u Puli. Veli, da je pre kratko
vrijeme bio saslonak zastupnika južnih

Slavena u Ljubljani. Među njima, da su
ili najbrže i svi zastupnici slavenski istre.

(Dr. Leginja: svi i svi) Tu da se je go-
vorilo i o utrojenju hrvatske gimnazije u

Pazinu ili hrvatskih paralelkih u Puli.
Ako imaju pravo Hrvati te zahtijevati,

imaju još veće pravo Talijani zahtijevati
talijansku gimnaziju u Pazinu ili talijanskih
paralelkih u Puli. Na pazinskoj gimnaziji

da bježe uvek više Talijana nego li Slav-

en, kojih da bijase samo trećina, među
kojimi i mnogo tujinaca. Sada da je u

Puli između 61 djaka, 50 Talijana, 9

Niemaca i samo 2 Hrvata. Na koparskoj

da biva samo 3% Slavena. Nebi ih bilo
više niškad bi obstajala hrvatska gimna-
zija, jer idu se na gimnaziju, neponi se na
jezik. Talijansku gimnaziju neodrisi od jezika
nego od gospodarskih razloga, a ti su kod
Slavena takovi, da oni nemaju dati do-
voljan broj licea za gimnaziju. Za talijansku
paralelu u Puli govoriti i naroditi
stanovnika tege grada, među kojim je
velika većina Talijana u veliki porez, kaj
taj grad plaća i koji porez je veći nego
u ceterih slavenskih kotoru, naime: voloski,
podgradski, buxiski i krčki. Napokon spo-
minje prinos od 20.000 for. koji je Pula
za gimnaziju dala. Konacno predloži, da
se njegov predlog primi, a onaj dra. Stan-
gera zahtici.

Dr. Stanger kao predlagatelj, rečo:
Moj predlog, da se u Pazinu ustroji hr-
vatsku gimnaziju, temelji se na pravu sa-
vih strana priznatu i na krvatoj potrebi,
koju naš narod u Istri oseća za takvim
zavodom. Baš radi toga iznenadiš mi raz-
lazi, kojim izvestitelj čakneke komisije
hoće, da pobije taj moj predlog. Gospodin
izvestitelj, koji je imao sam zastupati svoj
predlog, da se ustroji u istom gradu Pa-
zinu talijansku gimnaziju, bori se više
razlozi, koji bi po njegovu mišljenju imali
gorbiti proti hrvatskoj gimnaziji, nego za
ustrojenje talijanske, tako da je očito, da
da je na svoj predlog stavio ne u zadi.
da se ga visoka vlasta poprimi, nego u
namjeri, da neponizda hrvatskoga jezika
ili mora pod starost taj jezik velikom
mukom utići, da u sludbi daje dodjtu,
pak razlozi bi vi dopustili, da se tako
uči u vašoj djeti, koja će imati život ustra-
stupiti u javne službe u zemlji? Zatko nije
dakle u interesu vlasti naše djeti, da
im se prilika prati, ako to želi, da nauči
temeljio i dragi zemaljski jezik za mladih
godinu i bez velikog truda?

Temejnoj zakoni naše države jesu,
kako je poznato, vrlo liberalni, možda i
preliberalni za državu kakva je naša. —
Polag tih zakona svaka narodnost ima
pravo razvijati se u svojem jeziku i nitko
negodebiti biti prisiljen, da uči jezik druge
narodnosti. Nu ta utstavica otevđiva de-
odgovara potrebam realnim narodah u
državi živućih. U svih skoro provincijah
Austrije stajaju najmanje dve narodnosti,
koje dakle moraju skupa živeti i zajedno
nastojati za boljak svoje provincije, a
kako je to moguće kad su zakoni takvi,
da te narodnosti mogu na veće jedne uz
drugu živiti bez razumiti jedan jezik druge?
Jasne nekih, da se stvara zakoni, po kojih bi jedna narodnost morale učiti
jezik drugo živuće u provinciji, prem bi
interesom tih putučeta sigurno koristi-
to, ali ipak mislim, da kad već imamo
tako liberalno zakono, mjesto da se pusti,
da usprkos istih jedna narodnost drugu
gnjeti, moralno bi se nastojati, da se rečeno
zakone na koji god način prilagodi potre-
bam narodah, za koje su stvoren. Način
pak, na koji bi se to postiglo, jest upravo
ta, da se svakoj narodnosti pruži prilika,
da se svaka razvija u svojem jeziku ali
uz to i omogući, da se jedna može, ako
želi, naučiti jezik druge. Otvorenoj hrvatskoj
gimnaziji u Pazinu učilo više Talijanah nego
Hrvatima i Slovenskim zajedno, nebi to
valjan razlog bio, da se u Pazinu ne-
ustroji hrvatska gimnazija, jer ako nije
bilo mnogo hrvatskih mladičih upisanih
na obstojujućoj pazinskoj gimnaziji, bio je
tomu kriti poglavito nastavni jezik iste,
koji, budući tjudi našemu narodu, nije
mogao privlačiti naših djkaka. Osim toga
bio je tomu razlog i taj što se naše djkake
od one gimnazije upravo obdijelo, samo
da se ju nemogućom utinji.

Poznato mi je, da je ravnateljstvo
naše gimnazije imalo strogi nalog, da ne-
primi djkake iz drugih gimnazijah dola-
žeći, da se kod izpita sa svom strogošću
postops tako, da je u istini propadalo
mnogo djkak, koji su se u ostalom dobro
učili. Oni se gimnaziju bilo odlučilo ugu-
ti, pa se sve moguće činilo, da bude na
njih čim manje djkaka. Razlog dakle, što
je na njemackoj pazinskoj gimnaziji bilo
ispisan malo hrvatskih mladičih negovori-
dale, kada se oni neustrojili hrvatsku
gimnaziju, nego bi samo mogao dokazati
da u Pazinu nema čak i jedna gimnazija
obstoji nemože. S toga što na netom
ukinutoj gimnaziji u Pazinu nije bio upisan
velik broj hrvatskih mladičih, neće se
zaključivati, da neima naših mladičih, koji
bi gimnaziju polazili. Ni riečkoj hrvatskoj
gimnaziji upisan je i ljetom do stotina
djkaka iz Istre i kvarnerških otokih, pa
kad bi se sbrojilo sve ove, one koji se
našli u Tescu konviktu, koji bi se bio
imao u Pazinu, pa one, koji uči
u Kopru i koji su učili već upisani u
njegovoj gimnaziji, narasao bi taj
broj na toliko, da bi se tolikim djkak
mogla vrlo ljepe napraviti jedna viša
gimnazija, skoči u nebi i u istu dođi.
Razlog, da treba ustrojiti talijansku gим-
naziiju, a ne hrvatsku, jer da je po svih
gimnazijah u okviru obstojećih najveći
broj talijanskih djkak, neima takoder
da bježe uvek više Talijana nego li Slav-
en, kojih da bijase samo trećina, među
kojima i mnogo tujinaca. Sada da je u
Puli između 61 djaka, 50 Talijana, 9

Niemaca i samo 2 Hrvata. Na koparskoj
gimnaziji u Tescu osim u obitelji do svojega jezika
i narodnosti, te živuć i natalje da se uvojni
sunarodnjaci, nebi ni mogao zaboraviti
tradicijah svoje obitelji i narodnosti. Po-
znavanje dake drugog zemaljskog jezika
nebi moglo škoditi ni jednoj ni drugoj
narodnosti ove zemlje, a dokas tomu smje-
vam evo, gospodo, mi članovi manjine.
Mi svi, koji više koji manje, poznajemo
talijanski jezik, ali zato nije niti jedan od
nas postao manje dobar Hrvat, nego bi
bio kad nebi znao nego hrvatski. Hrvatska

izlazi svakog četvrtka na cijelom
arhu.

Dopisi se novitaju ako se i
nativaju.

Nebilježljivi listovi se neprimaju.
Preplaćati s poltarom skupim listom 8
for, za seljake 2 for, na godinu.
Razmjerno list 2 1/2 for i za pol-
godine. Izvančarino više poltarica.

Na malo jedan broj 5 nov.

Uredništvo i administracija nalazi
se u Via Caristia br. 25

gimnazija u Istri dakle mjesto da škodi likoj liberalnosti ono, što za sebe manjim Vašoj narodeosti, po mojemu mnenju, bila pravom reklamira.

bi posrednica ruka, koja bi na danas sutra mogla izmiriti; bilo bi acreditato, kojim bi se izglađile nezgrapnosti obstajeće medju narod i u Istri živućimi, bila bi dakle prava blagodat za Istru; jer bi se putem nje bolje među sobom upoznati i naučiti jedan drugoga bolje stovati i ljubiti, što bi sve dakako na korist ciele zemlje bilo.

Do tega izmirenja pako, gospodo, med vama mora doći; mi moramo danas sutra bolji prijatelji postati, jer današnje stanje nemože već ovakvo kakvo jest dugo trajati, a da to čim prije bude, ja Vas god spoko pozivljam i molim, da uime sreće ove naše province i u interesu budućnosti Vaše vlastite djece poprimite moj predlog gledo ustrojenja hrvatske gimnazije u Pazinu ili najmanje otvorenja paralelkih na netom otvorenoj njemačkoj gimnaziji u Puli. (Za tražnju ovoga govora vladao je u kući tih mir a na koncu manjina je govorniku živo povlađivala).

Vitez Babuder tvrdi, da je istinito načelo, da se počuće u materinskom jeziku, ali da se ni svako načelo nemože oživjeti. Protiv teorije, da govoriti često pitanje života i pitanje kruha, koje je za sve jednako. To se pokazuje u samom Tratu, gdje imadu građani na izboru gimnaziju njemačku i gimnaziju talijansku, pak pošta ipak mnogi svoju djecu u njemačku gimnaziju — radi kruha. Čudi se kako se može manjina protiviti njemačkoj gimnaziji u Puli, pošto se Slaveni vrlo labko nauče tudje jezike, pa i njemački i pošta njim je taj vele potrebit. (Za stalno radi kruha!) Njihova selja nije opravданa. Bilo bi opravdano kad bi oni zahtjevali, da se podučave hrvatski jezik kao predmet za hrvatsku djecu.

Zastupnik Mandić (Emi ustane, nastane silan kašalj i nemir na galeriji); predsjednik prema istoj obrnut reče: "prego". Buka se ipak neutiša, za to vladin zastupnik opominje privatno predsjednika, a ovaj prema galeriji . . . gleda. Govornik dovukao predsjedniku neka uspostavi mir, jer da neima pluća za njegovu fukaru, već sam za sebe) progovori:

Visoki sabore! Predmet, koj se nalazi na dnevnem redu, jest za nas s ove strane visoke kćer od tolake važnosti, da mi se čini potrebito, da ga sestranio proučimo i razpravimo. U tu svrhu neka bude dozvoljeno i meni učiniti njekojo opazku na izviđeće školskoga odbora i na rječi gospodina neposrednoga predgovornika. Vitez Babuder shvatio je ovo pitanje sa stanovišta, koje on u ovoj visokoj kuci zauzimlje. On brani i zagovara njemačku gimnaziju u Puli, vije proti talijanskogimnaziji u Pazinu ili talijanskim paralelama u Puli, ali je proti hrvatskoj gimnaziji u Pazinu i proti hrvatskim paralelama u Puli s jedinoga razloga, a to je Slaveni i lakinonauče tudje jezik! Mi smo gospodinu vitezu Babudéru vrlo zahvalni, što nam je dao jasno veome laskavu svjedočbu, da učimo lagje tudje jezike nego li mi koji drugi narod, ali ja nemogu od manje, a da se čidom nezćidim ostarijelu pedagogu, mužu, koji je sav svoj vick posvetio školi, mnogoljetnom ravnatelju koparske gimnazije, koji pobijinao opravdane želje i težnje tim, da nam netreba hrvatske gimnazije, jer imademo osobita dara za tudje jezike! To njegovo pedagoško načelo bilo će bez dvojbe "unicum" među svim uzgojitelji ovoga sveta, te dvojim, da bi ga zagovarati mogao itko drugi od saborske većine, medju kojom zauzimlje g. vitez Babuder, ali je bio očekivao od svakoga od Vas prije one razloge proti našemu predlogu, nego li od g. vitez Babudéra, koji ih je naveo imajući pred očima jedino a vaka danji kruh . . .

A sada evo me kud izviđača školskoga odbora, koju će pratiš točku za točkom, u koliko sam si to zapamtili mogao.

Poštovan gospodo! Tko je čuo govoriti današnjeg izviđitelja gosp. dra. Tamara a prije par dana kod razprave o predlogu poštovanoga Costantina glede izključive porabe talijanskoga jezika kod naših sudova, i tko je pomno pratio današnje njegovo izviđeće, morati će samom priznati, da se je taj gospodin za to kratko vreme posve duševno promjenio. Onomadove vidili smo ga gdje je plivao u slasti i razkošju među mirisnim crvčem i skupocenim bisjerom. Iz njegovih ustih vrcala je sama Šala i satira, neprisiljener smjeh, sama poezija i ljubav, žuta narandže i debeli citroni, divna sloboda, da upravo američku slobodu! A danas? Eno Vas ga danas u ruku neusmilenjena realiste, suhoporna statističare, koji se boriti proti nam brojkama i podatcima, pošto ma to u prilog ide, i koji nječe nam u svojoj ve-

sebo gimnaziju, jer da broj pučanstva nedvojčice o potrebi takove škole, već dužni razviti i stupanj naobrazbe naroda. Ovo je bez drojje novo pedagoško načelo, na koje može uzeći gosp. izviđitelj patent, al drojim da će mu na tom čestitati niti njegov poštovan drug g. vitez Babuder.

Kod razprave o pučkom školstvu rekoste nam, da je pučkih škola, dosta u pokrajini i da nam novih nečete dati. Sada ste proti hrvatskim srednjim školama; nedavno ste se oborili proti hrvatskomu avučilištu, pak uprkos vremenu tomu spodijete nam nizi stupanj naobrazbe. Jedostu nečam jesti li vi steckli tu toli hrvatsku kulturu u školama i vam je ulio duh sveti. Školama nam nedate, a boćete, da budemo naobrazbi ravni Vama! Gospodin izviđitelj nam žali, što smo na niskom stupnju naobrazbe, ali on je plemenit, pak se nuda, da papači želi, da s vremenom i mi u naobrazbi pokročimo. Ja dvojim o iskrenosti njegovih riječi, jer su u protuslovju sa njegovim čini i predlozi, ali neke bude uverjen, da će doći vrijeće kad ćemo mu moći kazati: eto nas, ravni smo vam u svemu. On to predviđa, toga ne boji, a odatle njegov natražnički predlog, da nam se nezadovolji u pitajući hrvatske gimnazije.

Gospodo moja! Da obram svoje zabaci naše, navđiva nam g. izviđitelj razmjer pučanstva grada Pule. Po njegovu imatu tuj u okruglim brojevima 11.500 Talijana, 4.900 Slavena i 3.800 Niemaca. Odatle zaključujem on, da je Pula talijanski grad, da su Slaveni i Niemci prolazni građani, da su tuj jedino radi zaslužbe, dokim su Talijani sve sami trgovci, vlastnici, kapitaliste itd.

Recimo, da su gornje brojke istinite, o čemu dvojni za stalno i sam izviđitelj, jer znade kako njegovi pristaže i prijatelji kod nas pučanstvo popisuju, pak ipak sve te brojke nemogu pobiti našeg predloga. Mi bo natražimo u Puli za sebe gimnaziju već jedino paralelku; nadalje nepitamo te paralelku za sam grad Pula, već za svakotar, koji je većinom hrvatski. Te paralelki polazila bi naša mladež takodjer iz drugih kotara zapadne Istre. U ostalom i ono malo tobož prolaznih Slavena imade pravo, da se u svojem jeziku naobrazbi kad su dobre njihove žrtve u novcu i krvi, koje državi doprima. Dobrostanje pako Talijana u Puli, koji su na sami posjednicima i bogataši, ima se zahvaliti ne talijanstvu, nego li talijanski. Daljoni jedan pravedan Talijan niti nam takovo pravo nekiati, dotično niti name opravdane težnje u tom obziru pobijati i nekiati.

Gosp. izviđitelj nalazi nadalje razlog slabomu polazku gimnazijah od strane Hrvata i Slovaca. Iste u tom, što su oni siromani, nipošto pak u tom, što neimaju svojih gimnazija ili što moraju polaziti tudje gimnazije. Žalim što neimam pri ruci statističke podatke o podjeljivanju zemaljskih štipendija i podpora, koli sve učilišnog djakom toli gimnazijalcem. Iz tih bih bo jasno dokazao, da "im učeni i i bogati" talijanski djaci dobivaju bare duvostruku višu štipendiju i podpora nego li "siromani" hrvatski i slovenski djaci. U ostalom kažem g. izviđitelju, da se varo ako misli, da jedino radi sroda naša naša mladež malo polazi srednje škole. Ako je u istini onako liberalan, kao što to na punu usta kaže, neka se zanume za hrvatsku gimnaziju u Pazinu ili za hrvatsku paralelku u Puli, pak ćemo viditi hoće li je neće poskoditi broj naše mladeži na jednoj ili drugoj. Kadno je ovih dana izviđitelje većine zagovarao talijansko avučilište, naveo je medju ostalim, da so talijanski mladići na njemačkim avučiliščima otudjuju i da bi oni u većem broju polazili srednješkole kad bi imali talijansko. Ja uvažujem te razloge, ali oni vrede i za nas obziru na gimnaziju. Naša mladež otudjuje se ne samo na srednješkole, već također u većem broju na pučkih i srednjih školama, te kad bismo imali dovoljno jedini i drugih, nebi se rodut odudjivali i polazila bi je u mnogo većem broju.

Poštovan Tamaro dotaknue se također, raznih slavenskih plemena Istre. On kano i njegovi drugovi nepoznaju našega jezika, ili neće da ga poznaju, a ipak hoće, da uvek govore o "slavenskih plemena" Istre. Meni se čini, gospodo, da ste vi od većine najmanje kompetenti suditi o naših plemeni i o naših dijektilih. G. izviđitelj neće da govoriti o "svih i slavenskih plemenih" pokrajine, pak se zaustavlja samo kod Hrvata i Slovaca. On bi u svojoj velikodušnosti dozvolio Hrvatsom gimnaziju, ali se boj za Slovence, koji da bi bili zapostavljeni ako ne nebi i njim dalo gimnaziju. Plemenito li duše! Medutim je ga mogu uverjeti, da se braća Slovenci neće biti najmanje srditi zadovoljli li se Hrvatom Istru, niti će se oni čuti zapostavljenjem, jer svaka stecenja hrvatska jest ujedno i stecenjem slovenskom i obratno.

Po suda g. izviđitelja neovlažeće Slavene Istru, kao pretežnu većinu pučanstva pokrajine — čega ni oni zatajiti neće — neovlažeće ih, da traže za sebe gimnaziju, jer da broj pučanstva nedvojčice o potrebi takove škole, već dužni razviti i stupanj naobrazbe naroda. Ovo je bez drojje novo pedagoško načelo, na koje može uzeći gosp. izviđitelj patent, al drojim da će mu na tom čestitati niti njegov poštovan drug g. vitez Babuder.

Dr. Costantini veli, da je asbor već lani napisao predlog na c. kr. vladu za to, da učni stogod za Pazin, pošto je u zadnje vrijeće mnogo pretrpio, imenito prenovu gimnazije u Pulu. Ustrojavanje gimnazije u Pazinu zahtjeva pravednost, dokim nebi paralele talijanske u Puli nimalo koristile, jer je to grad kao izvan pokrajine smam za se. Gimnazija u Pazinu morala bi biti talijanska i ne temelju službenih podataka, koje su u ostalom nemože ueti za poseve odgovarajuće istini, jer su se i Talijani upisivali za Slovence, da budu tako bolje klasificirani. (Zastupnik Spinelli: uprav obratno!) Kod glasovanja prima se predlog Tamara a zabacuje onaj Stanger.

Dr. Scampicchio izviđeće o molbi umirovljenog učiteljice Ivane Colla za potevanje mirovine; predlaže i prima se, da se molbu neusliši pošto je još dosta mlađa te ima zdravoga supruga, koji se imala za nju brinuti.

Dr. Laginja obrazlaze svoj predlog gledje gradnje ceste, koja bi ista iz Karnice preko Velikih Varača na Alturu, s kojom bi se spojio onaj predlog sa Pulom. On neponosa pravo to predie, ali zna, da vratu moli pruk i mili, da bi se tom cestom bolje upoznao onaj jugoistočni dio Istre. Kaže nadalje, da ima i neki drugi načrt ceste za onaj predlog, on bi bio i za taj, ali misli, da bi zemaljski odbor, koji je bio naložio izradbu načrta, imao odšteti onaj pruk za načrt, koji je dao o svojem trošku napraviti.

Dr. Gambini i opaža, da se nemože ovrnuti na obrazloženje, pošto je izrečeno hrvatski, te izjavlja u ime zemaljskoga odbora, da nemože primiti predloga, jer se u toj stvari nisu izjavili oni, koji su u prvom redu zvani na gradnju i udržavanje ceste. Zemaljski odbor mogao bi bio to učeti kao preporuku, da se poduzme potrebite korake za gradnju rečene ceste, al ukako kako je, nemože.

Iza toga većina prelazi na dnevni red preke predloga dra. Laginja.

Izviđitelj Babuder čita izviđeće o molbi umirovljenoga učiteljice Alba Trombetti iz Krke za povišenje mirovine. Izviđeće, da je to stariji učitelj i malo izbrazen ali tako marljiv, da je doszao već uspehe nego li mnogi mladići, predlaže, da mu se mirovina povise za jednu osminu, što ne i prima po saboru.

Dr. Scampicchio izviđeće o molbi buretskih građana težećom za tim, da se buzetska škola ostavi netaknutom, da ostane kako bijate od pamtičika i da se intencuje učiteljica. Molba je puna do smješnosti fraza tobožne talijanske drevne kulture, na što se pak izviđitelj nezbire, već tvrdi, da je prošinju prositelja već prije uslišao c. kr. zemaljsko školsko vijeće tim, što je škola talijanska ostala a da se je uza nju ustrojila hrvatska škola, kojoj će se podučavati talijanski jezik počasno u drugoj godini. Pošto je još nije imenovan učiteljica, preporuča zemaljskom odboru neka nastoji, da se ta učiteljica na talijanskoj školi imenuje.

Zastupnik Flego reče:

Visoki sabore! Molbi Buzečana, kojoni se tuže na mjesne oblasti radi ustrojenje hrvatske škole u Buzetu, nimalo se ne čidim, jer onakovi ljudi znaju pišti savršita, pošto je karta dobra, te pusti da se na njih pišu i gole leži, ali se čidim gosp. dru Venieru, koji se još udvozio takav molbi prečuti na razpravljanje ovomu visokom saboru. (Buka i nemir na galeriji.)

Flego: Molbi g. predsjedničke naredite, da bude jedanput tih na galeriji i da mogu govoriti. (Galerija buči kao da bi se živina kosmala u itali.)

Predsjednik: To je moja stvar, govorite naredip. (Galerija neprstano buči.)

Dr. Dukić prima predsjednički: Kad imate moć, odredite, da galerija žuti, da može govoriti. (Galerija tuče, drže stolicami, više i kaže.)

Zastupnik Flego optovano opominje predsjednika radi galerije.

Predsjednik naprav Flegu: Ja će skrbiti, da bude na galeriji mir. (Galerija nezirje.)

Zastupnik Flego: Gospodine predsjedničko izterjate van ovu vašu fukeru, ako hoćete, da budemo u miru. (Na galeriji zadrži se ponješto.) Na to reče zastupnik Flego:

Gospodo! Još dane 15. jula 1882. je mjesto školsko vijeće u Buzetu držalo svoju sjednicu, kojemu sam ja imao čas

biti članom, te sam predlagao, da bi se za hrvatsku djecu iz okolice buzetake otvorio hrvatsku školu. Na taj moj predlog dobio sam odgovor od predsjednika, da neće predlog staviti na glasovanje, jer da znade, da bi ga većina primačila. Na to se je predsjednik ustao i objegao iz sjednice, a tim je bila sjeđnica svršena. Profili takovom postupanju predsjednika učinio sam protest. Predsjednik mjestnoga školskoga vijeća Adolf Clarić bio je pozvan više puta od c. kr. kot. školskoga vijeća, da odgovori na moj protest i na druge zahtjeve gledajući ustrojenje hrvatske škole u Buzetu, ali nije nikad odgovorio i radi tog njezogova ponasanja razputio je c. kr. kotarsko školsko vijeće mjestno školsko vijeće u Buzetu.

Prošlo je dakle, gospodo, već osam godina odakd hrvatski stanovnici na Buzetčini pitaju hrvatsku školu, a jedva ove godine se je otvorila i tu žalibote jednorazredne. Prije nego se je došlo i ovu, u kojoj ima već preko stotinu djece upisane, zahtijevalo se već tri godine, odakd imam čest biti predsjednikom mjestnoga školskoga vijeća u Buzetu, uime onog puka, da se spomenuta škola otvori. Ali i ovđe moram reći, da su žalibote c. kr. kotarske školske oblasti tako na dugu i na tanko stvar ispitivale i kod župnika i kod učitelja (koji poslije nisu znali slavjaninskog duha), da se izraze, koji jezik djece na Buzetčini govore, koliko njih govori jedan i drugi jezik; i roditelje same se je pozivalo pred učitelja, pred kojim da izraze svoje želje i dati oni sami zahtjevaju hrvatsku školu itd. Ali sve to nije bilo doista. Po nalogu c. kr. kot. školskoga vijeća morala se je ustanoviti komisija od tri člana, koja je sastojala od predsjednika mjestnog školskog vijeća i dvjema članova talijanske stranke, pred kojim bili su svi roditelji ili zakoniti zastupnici djece, dužni polaziti školu, da se izraze u kojem jeziku žele, da se njihova djece uče u školi. Tomu pozivu odgovaralo se je roditeljima i zakonitim skrbnicama od 237 djece (izostalo ih je 70 hrvatske stranke) dužne polaziti školu, koji se izjavile: za mužku hrvatsku školu 115 djece, za žensku 66, ukupno za hrvatsku školu 181.

Za talijansku školu upisao se mužkih 32, ženskih 24, ukupno za talijansku školu 56.

Gospodo moja! spomenuta komisija držala je ovo izpitivanje javno pred roditeljima jedne i druge narodnosti, upravo zato, da se nobi reklo, da je bila kakova agitacija, ili da se je slijelo kojega upisati avu dječu u jednu ili drugu školu.

Na temelju broja upisane djece za hrvatsku i talijansku školu, mjestno školsko vijeće predložilo je c. kr. kotar, školskomu vijeću, da budu imenovana ili naznačena dva učitelja za hrvatsku mužku školu i jedna učiteljica za hrvatsku žensku školu; za talijanskim djevcima, budući jih bijaše samo 56 mužkih i ženskih, predložilo se je, da ostane jedan učitelj. Nije se baš moglo predložiti jednog učitelja i jednu učiteljicu, jer nebijanje zakonit broj djece ni jednih ni drugih, za koje bi mogli po zakonu imati mužku i žensku školu.

Ja mislim, gospodo, da današnja mjestna oblast u tom obziru nije nijednom Talijanu krivo učinila kako su to Buzetčani u svojoj molbi rekli.

Moram još spomenuti, da je imenovanjem učitelja za hrvatsku školu u Buzetu, koliko je tole bilo moguće, zatezao slobodni zemaljski odbor u Poreču, većina kojega je poznata kao dobročinitelj Hrvata Istre.

Viski sabore! Kad zahtjeva svaki ono što mu ide, budi on Talijan ili koji mu drago, mora mu se priuštati njezino pravo, ali ovi Buzetčani neimaju se zašto tužiti. Pred zakonom bismo morali biti svi jednaki, a osobito u pogledu škole, za koje svi plaćamo jednake namete; talijanska narodnost uživa u tom obziru mnogo, dočim hrvatska prava broju vrlo malo.

U Buzetu za 56 mužkih i ženskih djece talijanske, staje onamo dva učitelja, a za 181 djece hrvatske imademo samo jednog učitelja; ali utjeravam Vas, gospodo moja, da će morati občina protestirati na c. kr. kotar, školsko vijeće radi stana, kojega občina dava dvim učiteljem, koji su tamno za samo 56 djece talijanske.

Da postigemo ono, što po zakonu i naši ide, te da tim koristimo jednog i drugog stranki ili narodnosti — usvojujmo se predložiti: neka izvoli viški sabor začinjuti, da se preporuči slavnom zemaljskom vijeću, da se sazvane, da bude čim prije imenovana jedna učiteljica za Buzet, koja će otvoriti žensku školu sa hrvatskim jezikom i koja mora znati toliko talijanski, da može podučavati ručna djela i talijan-

sku djecu u talijanskom jeziku. (Dobro! na ljeviči).

Predlog investitelja dada predsjednik na glasovanje, a većina ga prima. Dr. Costantini investiće o promjeni § 37. pokrajinskoga školskoga zakona o pravih i dužnostih učitelja i to gledje mirovine onih učitelja, koji su služili već prije godine 1869. c. kr. pred uvedenjem državnoga školskoga zakona. Predložena promjena toga paragrafa prima se bez rasprave i u trećem čitanju. Tim se svršila sjednica.

Franina i Jurina

- Fr. Si već morat će čul, kako j' fini batiment proti onemu, ki je ukrat va Poreč onch 80 jener florini?
- Jur. Neznam još pravo kako j' passalo, lego se bojim, da neće dobro za provinciju.
- Fr. Aj neće trebeda ni albo, ter da su Talijani silni bogatiji, pak će bi bilo, da 80 njih dž sak jezero.
- Jur. Aha će će, baš su nagli zato.
- Fr. Tako kći će trpet akodu?
- Jur. Ter poznas onu talijanku: ki ga avu ga avu.
- Fr. Ča j' temu tako?
- Jur. Ma jušto tako.

Različite vesti.

† Feder Ilijć Baikoff. Dne 20. t. m. preminuo je u hotelu u Trstu nakon težke bolesti dobro poznati ruski slikar gospodin Baikoff u 67. godini života. Pokojnik bijaše rodom iz Petrograda a naselio se u Trstu prije 17 godina. Bario se jedino slikarstvom, te premda bijaše sa sobom strog i veoma skroman, izgled je na glas izvrsnog slikara. Živio je poput kraljadića samotno posvećujući sve svoje sile umiješajući mu umjetnosti. Činio je dobro držeci se sv. pisma: da nije znala ljeviču za čine desnice. U govoru i držanju bijaše vrlo ozbiljan i ponosan kao pravi Rus. Običio je jedino sa njekolicinom intimnih prijateljiju, te se je mnogim pricinjao tajanstvenim stvorom. Među ovdašnjim Slaveni imao je malo nu iskrnenih prijatelja. Njegovim osobitom štovateljima bijaše ovdašnji veli posjednik g. vitez Hagg-i-Coste, koji mu je svoje stvaranje i izvanredno prijateljstvo izkazao prigodom njegove bolesti i smrti. Obitelj toga u istom plemenitog muža bila je danju i noćju uz postolje bolestnoga umjetnika izkazujući mu osobito sućutje, te izvanrednu nježnost, što je bez dvojbe patnici muke ublažilo. Riedski su doista današnji dan srušavaju toliko ljubav i prijateljstva, osobito a ovako žalostnih trenutaka. Tako plemeniti čin vitezke nesrećnosti zaslužuje, da se iznesu na vidjelo i da se ga sačuva za uzor potomstvu. Po grubu testitoga Russa umjetnike prisustvuje su u većinom ovdašnji umjetnici i prijatelji umjetničtvu i liep broj predstavnika Slavenih Trsta, od kojih njezini dopraviti vrste ostalne dičnoga pokojnika do zadnjeg počinka. — Slava njegovu imenu i čestitost mu duži vječni pokrok!

Imenovanje i premještanje sudbenih činovnika u Primorju. Ministar pravosuđa premješto je slikeće sudbene pristave: g. A. Pelegriini iz Buja u Tržić; g. H. Bortolomei iz Podgrada u Kopar; g. dr. Cristoforietti iz Ajdovščine u Gorico. Imenovani bijaše sudbenimi pristavci: g. Tripalo za Krk; dr. S. Biša za Buje; g. dr. Orbanović za Motovun; g. R. Mucina za Ajdovščinu; g. M. Primožič za Podgrad i g. dr. Hinko Tuša za Tolmin. Čestitamo iskreno Podgrajcem i Tolmancem, što će dobiti izvršne sude i radojlice.

Javna skupština političkoga druživa "Edinstvo" obdržavala se u nedjelju u jutro u velikoj dvorani hotela "Europe". Članova i družištenih prijatelja nadodje je toliko, da bijaše prostrana dvorana puna. Družbeni predsjednik g. Iv. Nabergoj

noga reda: o budućoj naime carinskoj liniji u okolini grada Trešta. Posto bijaše to važno pitanje za našu okolicu svestrano razpravljeno, odabere skupština u posebnim odborima, koji će izraditi na ministarstvo spomenicu, sjećajući gospodu: Ivan N. Bergo, M. Mandić, M. Cotić, Dr. Sancin, I. Martolanci, A. Sancin i A. Trobec. Nadalje bijaše zaključeno, da će početi u Beču posebna deputacija okoličanskih posjednika, koji će moliti cesara i kralja, da usliši njihove pravedne želje u pitanju carinske linije.

Kod druge točke: popis pučanstva razložio je društveni podpredsjednik M. Mandić važnost toga predstojeciga nazina, pozvav na koncu ave prisutne, da sami kod popisa estano vierni svojoj slavenskoj narodnosti i da znane i prijatelje poduči i nagovore, da se upisu kao Sloveni. Posto je još predsjednik od sebe odbio njezinoj pogrdnje i lažljive navale protiv njegove osobe od strane tržičanskih talijanaca u pitanju plaćanja poreza, zaključi skupština, te pozivo prisutne, da uključuju trokratni: živio! Njeg. Vel. cesar i kralju Franu Josipu I. čemu se skupština burno odzvala. Na skupštini vladao je uxoran red, što nam svjedoči, da je naš put posve zrin, da razpravlja tržiči i ozbiljan ma koli važno i težko pitanje.

Občinski izbori u Buzetu vrše se u najboljem redu. U III. tielu glasovalo je 473 birača i to sv za hrvatske predstavnike. U II. tielu glasovalo je do jučer 264 birača, sv i za hrvatsku listu. Jučer stvrio se izbor u II. tielu. Dana 27. počinje, a sutra svršava izbor u I. tielu. U tom tielu da kanu Talijanici kušati sreću, al će njim loča biti. U III. i II. tielu izabrali bijaše dake hrvatski predstavnici jedno glasano, što služi na čest svetinjnim biračem obćine. Živio!

Hrvatska škola u Buzetu otvorila se koncem prošloga mjeseca. Do sada jih se u nju upisalo 130 učenika, dočim u talijanskoj jih nema ni 40. Ora je opustjela čim se naša otvorila, jer sve što je u njoj bilo Hrvata, ave je prešlo hrvatskoj školi. Ipak ono 40 Talijana ima dva učitelja, a 130 Hrvata ima jednoga samog. To je takoder plod ravнопravnosti; ili se hoće da Buzetčani drže učitelja, koga se nezna kamo vrati? Mi se nadamo, da to visoka vlasti trpiće neće, da će premještiti drugamo jednog talijanskog učitelja i da će nam ame poslati hrvatsku učiteljicu, koja je ovđe toliko nužna i potrebna, koliko i učitelj. — Čitali smo, da su 162 one buzetalskih Talijana moliči, nek njima se pridrži talijanska škola i nek njima se dade talijansku učiteljicu. Zatvoriti talijansku školu nije se valjda nikada ni mislio, premda se nezna kamo vrati? Mi se nadamo, da to visoka vlasti neće, da će premještiti drugamo jednog talijanskog učitelja i da će nam ame poslati hrvatsku učiteljicu, kojemu može zadovoljiti "la Lega nazionale", al nipošto ova siromašna pokrajina i ova još siromašnija obćina. Radi bi znati koji su ona 182, koja podpisao onu molbu. Otiči obitelji nizu ekgurno sv! Kad se je ovđe ustrojila "Pro Patria", upisale su na njiju dječju i sirotčad, koja ide svake subote oko prošec milostinju. Ovakvo se valjda postupalo i sada!

K predstojecem popisu pučanstva. Iz porečkoga političkoga kotara tuže nam se prijatelj, da njim je c. kr. političko-povjerenstvo postalo za popis puka njemačko-talijansku listicu, te nas pitaju za savjet što njim još i učiteljicu biće luksus. Kojemu može zadovoljiti "la Lega nazionale", al nipošto ova siromašna pokrajina i ova još siromašnija obćina. Radi bi znati koji su ona 182, koja podpisao onu molbu. Otiči obitelji nizu ekgurno sv! Kad se je ovđe ustrojila "Pro Patria", upisale su na njiju dječju i sirotčad, koja ide svake subote oko prošec milostinju. Ovakvo se valjda postupalo i sada!

Brajdar.

Razprava proti divačemu zemaljskomu

blagajniku u Poreču G. Rigo i njegovoj supruzi Jeleni započela je pred rovinjskim sudom u ponedjeljak dne 24. t. m. Kako je poznato našim čitateljima pronevjero je Rigo 82 založnica u vrijednosti od 82.000, za koje je dignuo u Tratu 60.000 for. Od tih založnica spada 40 zemaljskomu kreditnomu zavodu a 42 zemaljskoj zakladi. K razpravi bijaše pozvane mnogi osobe, među kojima bijaše i sam zemaljski kapetan po čvitu Campitelli. O tom pronađenju razpravljalo se u posliednjoj saborškoj sjednici u zadnjem zajednici. Sjednica bijaše doduše tajna — jer je tako htjela talijanska većina — ali jedan dio razprave biti eo priobčen, te čemo ga doneti i mi u izveštaju o X. saborškoj sjednici.

Medutim vratiti ćemo se i na kaznenu razpravu u Rovinju.

Iz Medulinu pišu nam 21. t. m. Jučer obavili su se izbori za občinsko upravno veće, i kako je bilo predviditi, izpali su na čest i diku svim poštenim Medulinčem. Kako je već njihova navada, Talijani gradeći, kroz njekoje prodanike, htjeli su zavesti sva hrvatski narod, da si izabere koga poglavare opet one ljudi, koji su ga toliko za nos rodili; ali kudovitih izbori Medulinči nistačdo svjedoči jedan i dodeže svoj glas mučem, koji se neće sramiti svojih uzkih gača i svoga hrvatskoga imena. Baron Radosević i štor Conte imali su začito svoj jedan na dleđem si licu: jer u trećem tielu bilo je za naše 73 glasa, a za njihove 15, a drugom za naše 26, a

